

LESVOORBEREIDING CLOSE READING

Boek: De Kleine Kapitein
Schrijver: Paul Biegel
Hoofdstuk: Het geheimzinnige eiland
Groep: 5-7

Kerdoel:

Ik kan aan de hand van het verhaalfragment 'het Geheimzinnige Eiland' aan het einde van de les:

- de hoofdpersonages benoemen en
- in minimaal één zin per personage beschrijven hoe de hoofdpersonages reageren op de gebeurtenissen in de tekst.

Sessie 1: Wat zegt de tekst?

Doel:

Ik kan vertellen over wie het verhaal gaat, waar het zich afspeelt en wat de hoofdpersonen meemaken in dit fragment.

Hoe deel ik het doel met de leerlingen?

Schrijf het leesdoel op het digibord en lees het samen met de leerlingen hardop door.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Wie is de hoofdpersoon?
- Hoeveel personen of figuren komen er voor in het verhaal?
- Waar speelt het zich af?
- Wat maken de personages mee in dit fragment?
- Omschrijf de relatie van de hoofdpersoon met de andere personen in het verhaal.
- Welke overeenkomsten zie je tussen welke personages? En wat zijn de verschillen?

Welke strategie hebben de leerlingen nodig om de vragen te kunnen beantwoorden?

Samenvatten, visualiseren, en verbanden leggen

GRRIM: Waar moet ik instructie op geven? Waar ga ik dat doen? Welke alinea, zin?

- **Ik:** Leesdoel, instructie over gebruik van het aantekeningenblad (wie-, wat-, waar). Modellen indien deze werkvorm onvoldoende bekend is. Verhaal voorlezen.
- **Wij:** Samen het verhaal lezen
- **Jullie:** Overleggen, Mix-tweetal-gesprek
- **Jij:** Beantwoorden tekstgerichte vragen

Welke werkvormen gebruik ik? Hoe wisselen de leerlingen hun bevindingen uit en hoe laat ik ze discussiëren?

- Introduceer het boek en begin de les met het voorspellen van het boek door enkel de kaft te laten zien aan leerlingen. Laat ze in tweetallen overleggen waar zij denken dat het boek over gaat. Bespreek vervolgens klassikaal enkele ideeën. Benoem daarbij dat dit boek te maken heeft met het thema van de Kinderboekenweek: “Vol avontuur!” en dit boek de leerlingen in elk hoofdstuk meeneemt naar een nieuw avontuur.
- Lees daarna de achterkant van het boek voor zodat de leerlingen meer voorkennis krijgen wat betreft de personages en het verhaal. Vertel daarna dat ze een fragment uit het hoofdstuk “Een geheimzinnig eiland” gaan lezen. Eventueel stel je enkele CVB-vragen:
 - * Over wie gaat het boek? (*De kleine kapitein met de verstekelingen Marinka, dikke Druif en bange Toontje*)
 - * Wat is ‘de Nooitlek’? (*De naam van de boot die de kleine kapitein zelf gemaakt heeft*)
 - * Waarom heet het eiland ‘Groot en Groei’? (*omdat je daar in één nacht groot wordt*)
- Benoem het lesdoel en laat leerlingen aan elkaar uitleggen wat ze vandaag gaan leren of laat ze het lesdoel hardop herhalen.
- Geef leerlingen een kopie van het tekstfragment zonder afbeeldingen en lees het voor. De leerlingen lezen actief mee.
- Na het lezen mogen de leerlingen in tweetallen kort discussiëren waar het tekstfragment volgens hen over gaat. Bespreek enkele reacties klassikaal.
- Geef de leerlingen de opdracht om in tweetallen antwoord te geven op de tekstgerichte vragen m.b.t. wie, waar en wat. Zij verwerken dit op het daarvoor bestemde aantekeningenblad (dit kan een leeg blad zijn maar ook een format zoals bijlage 1). Daag leerlingen uit om ook aantekeningen in de tekst te maken waar de antwoorden te vinden zijn en laat ze hierbij 3 kleuren gebruiken. Voor elke vraag (wie-wat-waar) een andere kleur.

Laat de leerlingen samenvattend een zo compleet mogelijk antwoord geven op de tekstgerichte vragen. Bij WIE gaat het om alle personages, bij de WAAR gaat het over de verschillende omgevingen waar ze in verblijven en bij WAT mogen ze in maximaal 3 zinnen omschrijven. Hierbij is het belangrijk dat ze iets zeggen over de personages die op zee verblijven, op een eiland terecht komen omdat ze op zoek zijn naar water en een vreemde doorgang vinden.

Wanneer leerlingen dit doorgaans nog lastig vinden, kan je dit ook modelen door hardop denkend voor te doen hoe jij informatie over wie, waar en wat in de tekst markeert. Zeker de WAT-vraag vraagt ondersteuning. Laat zien hoe jij informatie uit de tekst markeert en vervolgens samenvat als antwoord op de tekstgerichte vragen. Dit kan zowel klassikaal als in een klein groepje die ondersteuning nodig heeft.

Als iedereen klaar is, gaan de leerlingen in tweetallen de antwoorden uitwisselen met een ander tweetal.

Ter differentiatie kan ervoor gekozen worden om naast de tekstgerichte vragen ter verdieping de volgende vragen te stellen:

- *Geef een stelling over het verhaal die niet klopt.*
- *Vergelijk eigenschappen van één van de personages met eigenschappen van jezelf.*
- *Als je de schrijver 3 vragen kon stellen, welke vragen zouden dit zijn? (en waarom deze?)*

Wanneer leerlingen eerder klaar zijn kunnen zij de tekst nogmaals doorlezen.

Hoe evalueer ik de les?

Sluit de les af door terug te kijken op het leesdoel en klassikaal de antwoorden op de tekstgerichte vragen kort te bespreken. Bevrage hierbij ook de leerlingen die de verdiepende vraag van jou hadden gekregen, zodat de rest van de klas ook een idee krijgt van deze specifieke plekken in het tekstfragment. Laat hierbij de tekst als afbeelding zien op het bord zodat leerlingen mee kunnen schrijven op hun eigen tekstblad.

Sessie 2: Hoe wordt het in de tekst gezegd?

Doel:

- Ik kan me verdiepen in de emoties van verschillende personages in het verhaalfragment.

In het tekstfragment wordt gebruik gemaakt van beeldspraak. Zoals 'stipje aan de horizon', 'de tunnel leek een verrekijker'. Het is belangrijk dat er even bij stilgestaan wordt tijdens het lezen van de tekst om de beeldspraak aan de leerlingen uit te leggen. Ook bij de woorden opdoemen, rolstenen, schuimende branding, reuzentulband is het goed om kort stil te staan en uit te leggen binnen de context van het verhaal.

Hoe deel ik het doel met de leerlingen?

Schrijf het leesdoel op het digibord en lees het samen met de leerlingen hardop door.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Wat dacht Bange Toontje toen hij voor het eerst het eiland zag?
- Hoe reageert de kleine kapitein op de angst van zijn vrienden? Waaruit blijkt dat hij de leiding neemt. Zoek het bewijs in de tekst.
- Welke zin laat zien dat Dikke Druif nieuwsgierig is? Schrijf de zin op.
- Waarom reageert Marinka vaak op een bepaalde manier?
- Zoek de betekenissen in het verhaal van de volgende figuurlijke beeldspraken:
 - 'stipje aan de horizon',
 - 'de tunnel leek een verrekijker'

Welke strategie hebben de leerlingen nodig om de vragen te kunnen beantwoorden?

Samenvatten, visualiseren, en verbanden leggen

GRRIM: Waar moet ik instructie op geven?

- **Ik:** Leesdoel, instructie over rollen verdelen en wat de taak is tijdens het herlezen van de tekst. Modellen indien deze werkvorm onvoldoende bekend is. Verhaal voorlezen.
- **Wij:** Samen het verhaal lezen
- **Jullie:** Opzoeken, arceren, overleggen, samenwerken
- **Jij:** Beantwoorden tekstgerichte vragen

Welke werkvormen gebruik ik? Hoe wisselen de leerlingen hun bevindingen uit en hoe laat ik ze discussiëren?

- Start de les door de leerlingen in tweetallen voorkennis te laten ophalen a.h.v. WIE-WAT-WAAR-blad. Bespreek klassikaal een paar reacties.
- Benoem daarna dat er in deze les dieper ingegaan wordt op hetzelfde hoofdstuk en de leerlingen de personages vandaag beter leren kennen. Laat daarna de lesdoelen zien op het bord en bespreek deze klassikaal. Laat de leerlingen aan elkaar uitleggen wat de leesdoelen zijn voor deze les.
- De leerlingen pakken hun kopie van het tekstfragment van vorige keer erbij
- Verdeel de klas in vier verschillende rollen op, bijv. bij elk tafelgroepje wordt nummer 1 - Bange Toontje, nummer 2 - Dikke Druif, nummer 3 – de Kleine Kapitein en nummer 4 – Marinka.
- Laat de leerlingen een arceerstift pakken en vertel ze dat zij zich tijdens het lezen richten op hun eigen personage. Hun taak is om de gedachten en acties van hun personage in te tekst te vinden en te arceren.
- Lees de tekst samen door.
- Geef aan het einde van de tekst de leerlingen nog even de tijd om hun gearceerde zinnen te herlezen en zo nodig af te maken.
- Daarna zoeken de leerlingen dezelfde personage op en vormen een nieuw team. In de werkvorm Placemat (bijlage 2) schrijven de leerlingen hun eigen gearceerde zinnen op in de buitenste vlakken. Vraag de leerlingen om specifieke zinnen uit de tekst op te schrijven zodat ze leren om bewijs te zoeken in de tekst.
- Vervolgens leest ieder om de beurt zijn bevindingen/zinnen op. Één leerling van het team schrijft de antwoorden op die overeen komen. Daarna mogen ze samen nadenken wat voor soort type hun personage is. Aan de hand van hun bewijzen (opgeschreven tekst in de rechthoek) maken ze de volgende zin af: Het personage van is dat weten we doordat....
- Als iedereen klaar geeft ieder groepje een korte presentatie wat ze als groepje in de rechthoek als zin hebben opgeschreven.

Hoe evalueer ik de les?

Bespreek klassikaal de volgende vragen om de kinderen bewijs te leren zoeken in de tekst en 'tussen regels door leren lezen':

- Hoe voelt toontje zich en hoe merk je dat? Waar staat dat in de tekst? Hoe zou jij reageren?
- Waar in de tekst lees je dat Marinka de Kleine Kapitein wilt helpen?
- Welke specifieke zinnen geven weer dat de Kleine Kapitein de leiding neemt?
- Waarom reageert de kapitein zoals hij reageert?

Sessie 3: Wat betekent de tekst?

Doel:

Ik ontwerp het eiland uit de tekst door te tekenen, schrijven of naspelen en vul dit aan met eigen creativiteit.

Hoe deel ik het doel met de leerlingen?

Schrijf het leesdoel op het digibord en lees het samen met de leerlingen hardop door.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Welke woorden of zinnen uit het hoofdstuk hebben je geholpen om de sfeer van het eiland te verwerken in je tekening/verhaal? Noem er een paar.
- Hoe zie je de gevoelens van tenminste één van de personages terug in jouw creatie?
- Welke zin uit de tekst heeft je het meest geholpen bij het maken van jouw eiland?

Welke strategie hebben de leerlingen nodig om de vragen te kunnen beantwoorden?

Visualiseren, verbinden, afleiden

GRRIM: Waar moet ik instructie op geven?

- **Ik:** uitleggen rondpraat, leesdoel, succescriteria en verwerking. Voorlezen.
- **Wij:** samen verhaal lezen en doorlezen succescriteria,
- **Jullie:** opzoeken, arceren, creëren, overleggen, samenwerken, antwoorden op tekstgerichte vragen geven en verbinden aan eindopdracht.
- **Jij:** verwerken succescriteria in eindopdracht en presenteren

Welke werkvormen gebruik ik? Hoe wisselen de leerlingen hun bevindingen uit en hoe laat ik ze discussiëren?

- Start de les door de leerlingen binnen hun tafelgroepje in een Rondpraat te laten vertellen over de personage die ze de vorige les hadden uitgewerkt. Hierbij gebruiken ze hun tekst/aantekeningen van de vorige les.
 - Laat enkele leerlingen over de verschillende personages kort klassikaal vertellen.
 - Vertel dat je deze laatste keer wilt werken rondom deze tekst en dat 'het geheimzinnige eiland' deze les centraal stelt.
 - Lees de laatste keer de tekst samen. Tijdens het lezen arceren/onderstrepen de leerlingen de woorden die het geheimzinnige eiland omschrijven.
 - Na het lezen schrijven de leerlingen in de kantlijn de woorden op die ze tijdens het lezen hebben opgeschreven.
 - Daarna bespreken ze in tweetallen hun bevindingen en trekken ze een conclusie wat voor soort eiland het zou kunnen zijn. Bespreek kort een aantal bevindingen.
 - Laat het lesdoel op het bord zien en lees het samen hardop door.
 - Leg uit wat er deze les van de leerlingen verwacht wordt.
- De leerlingen mogen kiezen uit drie verschillende verwerkingen:
- De eiland-plattegrond: leerlingen tekenen een plattegrond van het eiland zoals zij het zich voorstellen. Ze gebruiken de details uit de tekst voor het vormgeven van het eiland (zoals 'reuzentulband', vulkaan, begroeid met bomen en struiken, de rivier die naar de zee stroomt) en vullen het aan met hun eigen creativiteit.
 - Het dagboek van een ontdekker: leerlingen schrijven een dagboekfragment vanuit het perspectief van De Kleine Kapitein, Dikke Druif, Marinka of Bange Toontje, waarin ze de belevenissen op het eiland beschrijven en de gevoelens die ze daarbij hadden.
 - 'Stop-motion' animatie: in tweetallen bedenken leerlingen een scene over het eiland en maken hier een korte storyboard bij.

Succescriteria voor de creatieve verwerking:

- Welke specifieke woorden of zinnen uit het hoofdstuk hebben je geholpen om de sfeer van het eiland te verwerken in je tekening/verhaal? Noem er een paar. Vraag als leerkracht door waarom.
- Hoe zie je de gevoelens van tenminste één van de personages terug in jouw eindopdracht?
- Welke zin uit de tekst heeft je het meest geholpen bij het maken van jouw eiland?

Differentiatie ter verdieping:

- In welk werelddeel zou dit eiland kunnen liggen? Licht je antwoord toe.
- Welke flora en fauna zou daar te zien zijn en waarom?
- Het eiland wordt als geheimzinnig beschreven. Welke zinnen in het tekstfragment laten zien dat het een geheimzinnig eiland is?
- Bij de verwerking van de plattegrond: laat de leerlingen een legenda maken van hun eiland en geven daarin aan welke dieren en planten in welk deel op het eiland leven en waarom juist daar.
- Wie denk je dat er gelijk heeft wat er zich in het dal achter de tunnel te zien is? Waardoor denk je dat?

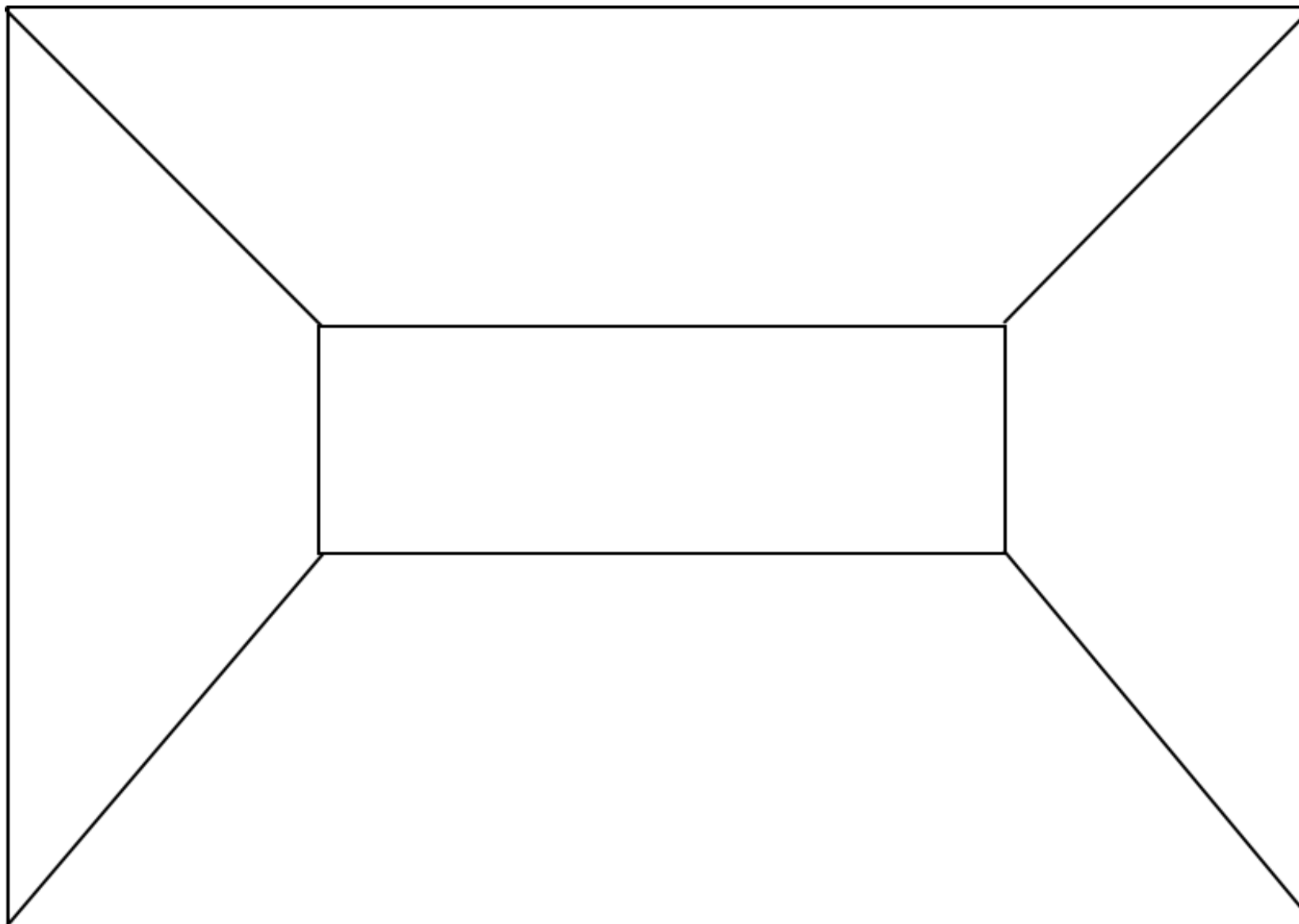
Hoe evalueer ik de les?

De leerlingen presenteren hun werk en lichten de succescriteria toe die ze verwerkt hebben in hun eindproduct. Ze geven daarbij antwoord op de tekstgerichte vragen.

Hang alle eindproducten van de leerlingen op in het klaslokaal zodat de leerlingen elkaars werk kunnen bewonderen.

WIE	WAT	WAAR

Bijlage 1: WIE-WAT-WAAR

Bijlage 2: placemat (vergroten op A3 formaat)